

CRVENI BARJAK

GLASILO SOCIJALNO-DEMOKRATSKE STRANKE U DALMACIJI.

Bijeda se ne ragja zlobe kapitalista, već rđjavim socijalnim sistemom, privatnim vlasništvom; stoga mi ne propovijedamo mržnju prema osobama, ili klasi bogataša, već naprosto zagovaramo prijeku potrebu jedne socijalne reforme, koja bi za temelj ljudske zajednice postavila zadržano vlasništvo.

C. Prampolniti.

Izlazi svakog 1. i 3. u utorka u mjesec

Pojedini broj 10 filira. - Pretplata iznaša na godinu K 3.20; na pol godine K 1.60. Za inozemstvo na cijelu godinu K 6.40; na pol godine K 3.20. Pretplata se plaća unaprijed. Pisma i novci šalju se na druga F. Pazinovića u Spljetu. - Vlasnik, nakladnik i odgovorni urednik Ivan Angelicchio. - Administracija i uredništvo: Savez među radnicima, 208. - Pučka Tiskara - D.r V. Iljadica i drugovi.

Nasilno riješavanje balkanskog pitanja.

Balkanski poluotok se pretvorio u veliki vojni logor. Sve vrvi naoružanjem; bojni se usklik čuje na sve strane; ori se junačka pjesma; srca su zaigrala od veselja; staro i mlado hrli pod bojnim barjacima raznih domovina; ubojita usta topova napereta su protiv medja neprijateljskih država; bajoneti nataknuti kao blijestajuće se guste šume hoće da potamne sunce; ljudska krv će proteći da se prometne krvavi boj do istrebljenja, koji odavno nije bio.

Škole i radione se zatvaraju, postaju puste. Rad, stvoritelj ljudskog bogatstva, prestaje. Sve što oplemenjuje, sve što je život, naobrazba i rad ustupa mjesto ratu, pokolju, požegi, uništaju.

Tu je u oprijeci život i smrt, plodnost i uništenje, naobrazba i divljaštvo, kao da bi htjelo da dokumentiše da je rat negacija života; znanja, napretka, kulture, te da je uslov svemu tome mir, jer samo u miru može da se razvijaju ljudi, nacije i čovječanstvo; da rat uništuje, proždire sve ono što narodi i čovječanstvo stvore kroz toliko desetogodišta i vijekova.

U ovoj krvavoj prepirci stoje sa jedne strane Turska, a s druge balkanske države: Bugarska, Srbija, Crnagora i Grčka. S jedne strane turski vjerski fanatizam, koji razvija zeleni barjak Proroka te vodi u sveti rat protiv nevjernika i „pašćeta“ cio muslimanski svijet, a s druge strane nacionalna svijest i fanatizam razvija narodne barjake osvete i oslobodjenja; na obe strane ogorčenost i junaštvo.

Balkan je za mnogo vremena bio kamen smutnje i nasip baruta koji će u lagum da bací Evropu i da posije smrt, teror i tugu na sve strane. Što je svak sa strepnjom očekivao, događa se. Svak se bojao rata na Balkanu i eto sad će da bukne u svoj svojoj grozoti: krvavo pozorište bićemu Makedonija, i Albanija, može biti i Crnagora, i Novi Pazar, i Bugarska, a uz to Jadransko, Jonsko, Hegejsko, Marmarsko i Crno more.

Ovaj rat je pravi zločin, veliko razbojstvo koje se vrši nad ljudskim rodom. Odgovorni krivci ovog užasnog pokolja jesu velesile, koje se igraju ljudskih života i ekzistencija čitavih narodâ samo da si zajamče plijena, roblja, poreznika, ljudskih mišica za izrabljivati, ljudskog mesa da ga mogu slati na bojne klaonice...

Zločin je ovo razvikane kulturne Evrope.

Nije to kulturna, nego divlja i lupeška Evropa! Nije bilo potreba da se sve ovo zbije! Bilo je dosta da sve države budu manje grebežljive, manje sebične, manje ljubomorne jedna od druge pa do rata nebi bilo došlo!

Ovaj rat je sudbonosan za Tursku i za balkanske države i rekao bih žalostna, neizbježiva nužda.

Lupeški moral, na kome se osniva državno i međunarodno pravo, — te razne doskočice, obziri i rezerve diplomacije, evo im se grdno osvećuje! Diplomacija stoji osramočena i nemoćna kao lupež koji je htio da puno sa svojom šakom ugrabi! Diplomacija koja je stvorila *status quo*, evo vidi da ga se ruši, i pravo je!

Ta stara bludnica, ta prorajtovana podvodnica sviju tirana i kasapnika ljudskog roda u ime mira i reda, htjela je da stvari na Balkanu ostanu kako jesu, i prijetila je lijevo i desno ako bi ko htjeo da taj razbojnički red poruši.

Srbi, Bugari, Grci, koji su dopali robstva za vrijeme sretnih Turskih osvajača, trpili su svakojake muke u ropstvu: imanje i život bio je stavljen na nemilost turske soldatije i krvoločne čaršije: Majke, sestre, žene i kćerke bivale su im silovane; kuće paljene, polja pustošena; životi košeni strahovito; svakako globljeni i iznudjivani; narodni i vjerski život spriječen; kulturni napredak nemoguć; gospodarski razvoj bez ufanja — sve to su velevlasti gledale nehajno i klele se na *status quo*.

I sve to su morali gledati i u miru snositi Srbi, Bugari, Crnogorci i Grci, koji su se oslobodili od Turskog jarma! I oni su morali da ne diraju u tu svetinju evropske diplomacije — u *status quo*! I oni su morali mirnog srca gledati kako im se suplemenjaci istrijebuju bez da im skoče u pomoć, samo da velike velevlasti uzmognu dočekati zgodan čas da si razdijele Tursku, da joj otmu po koji komad zemlje. Morali su da budu čekaoci robovanja svoje braće, dok se druge velesile zarate da ih prisvoje!

I to je izgledalo da će tako biti! Austrija je vrebala na Novipazar i Albaniju a možda i do Soluna. Italija ljubomorna na težnje za svoj račun je pazila na Albaniju. Rusija krvna i naravna dušmanica Austrije pazila je i pazi da Austriji u grlo prisine koji balkanski zalogaj! Engleska ima prlja-

vih računa na Hegejskim otocima i da drži u Crnom moru zatvorena slovenskoga medjeda. Ali sve te želje i križajući se interesi bili su uslov života Turskoj u rasulu. Turska nije živjela od svoje snage i razloga i u sebi nalazila svoga razloga da žive, nego je živjela jer veliki lupeži nisu bili u stanju da se nagode, da si je razdijele.

Dabome da se htjelo da riješi to užasno stanje stvari ali ne na korist balkanskih država, nego protiv njih! Velike evropske države, koje uče u svojim sveučilištima pravo ljudsko, međunarodno i narodno, htjele su da provadjaju na balkanu otimačinu na veliko, a da š njome triumfira pravo jačega a ne ljudsko pravo, a ne nacionalno pravo.

Uz tako užasan prizor stanje balkanskih naroda pod turskim jarmom, balkanske države su bile posvajane i razdjeljene, jer su im vladari, okrunjene glave, radili svoje obiteljske interese a ne narodne, ali dogje tursko-italijanski rat radi Tripolitanije. Nutarnji nemiri i anarhija u Turskom se carstvu zaoštriše, te je dotjerana na rub propasti.

Sada su se združile četiri najviše interesirane balkanske države da se riješi balkansko pitanje, a to su: Bugarska, Srbija, Crnagora i Grčka, te vidivši da Evropa neće, nemože, ili nesmiye da uvede mir, red pravo i pravicu u Makedoniju i Arbaniju, latiše se oružja da nametnu Turskoj da im dade autonomiju i eventualno da ih sasvim otrgnu od Turske.

Rat će biti grozan, ali je bio neizbježiv. Nuždan, jer ga je Evropa mogla da zapriječi sa pravicom, ali da je dijelila pravicu slabim i bezpravnim bila bi se lišila izlike otimačine. Sada male balkanske države oružjem u ruci jasno daju shvatiti svima da se tu radi o njihovoj koži, o njihovim pravima, o njihovim suplemenicima, o njima pripadajućim zemljama, i da hoće bez kumova i pomagaca dugih prstiju, da sa Turskom obračunaju,

* * *

Danas radnici, seljaci hrle u rat. Kada će otačbine biti velike, slobodne, nezavisne, koliko će radnika biti sakatih, šepavih, slijepih, nemoćnih? . . . Koliko udovica? . . . Koliko sirota . . . Koliko suza? . . . Koliko nevolje? . . .

Kada će otačbine biti povećane, valjda ujedinjene u jednu veliku, slobodnu, neod-

visnu domovinu, u veliku v e l e v l a s t balkanskih naroda, radnik će biti svejedno rob kapitala, potlačen od vlade, izvaran od patriota, te će morati da opet odpočme boj za svoje pravice, koje će biti protiv pravica i interesa gospode, od one gospode, koja će u svoju ruku primiti plodove ove strašne sjetbe ljudskih života!

Ali korak za korakom: takov je zakon i nužda razvoja socijalne družbe.

Kada se narodu neda neomedjašeno pravo da misli, da govori, da se sastaje, kada mu se krati sloboda, jeli ili nije zločin?

Čemu dakle proljeva svoju krv narod ako u domovini nema slobode, nego mora da na drugi način robuje? Čemu dakle taj strahoviti plamen koji zapliče cio Balkan?

Jerko Dorbić.

Nesvijesnici!

„Naše Jedinstvo“ sve što donese, u dobroj ili zloj vjeri, to treba da bude stavljeno u kvarantenu, da se razbistri, očisti, da se raskuži.

Kada je bio osugjen Luka Jukić, taj je list prvi donio predlog da se sastanu liječnici i sastave protest protiv psihijataru koji su u procesu protiv Jukića izdali mišljenje da on nije lud.

„Jedinstvo“ je dakle htjelo da se organizira hajka protiv zagrebačkih dušoslovaca, te da ih kolege ostalih gradova i pokrajina utjeraju u laž i da dokažu da je Jukić — lud!

U tome je „Jedinstvo“ (poznata resolucija zagrebačkih ljekara) djelomično i uspjelo.

Pitamo: Čiji je interes to zahtjevalo? Je li narodni interes bio da Jukić bude prikazan ludim?

Ne!

Hrvatska, u ime svojih prava, u ime svojih rivendikacija, u ime viših političkih ciljeva, — Hrvatska treba Jukića onakovog kakvogga su ga prikazali psihijatri vještaci u onoj kaznenoj parnici! Da i je lud, Luka Jukić morao bi da bude pametan!

Hrvati su bili roblje i š njima se postupalo uvijek kako bi se kom panduru prohtjelo; našao se jedan koji je zastavio silniku ruku iz koje je virila kandžija — i njega na silu valja prikazati — lugjakom!

Čuvajev je interes bio da se sve prikaže ludorijom i neozbilnom stvari. Nije htjeo. Pa dobro. Neka Jukić ostane zdrav, odgovoran; — neka se ne razliva ni razvodnjiva snaga i važnost njegova čina. Čast i interes naroda to zahtjeva!

Oni zagrebački ljekari koji su glasovali resoluciju — zalutali su, pogriješili su. Mi se nadamo da toplota južnjačke prirode naših dalmatinskih ljekara neće počinuti jedno nepatriotično i sramotno djelo, kao što od njih zahtjeva „Naše Jedinstvo“. Oni će ćutati.

Ne, Luka Jukić nije lud. Štampa ne smije više da govori o Jukićevoj ludosti. Mora da pusti na miru i zagrebačke psihijatre i dalmatinske ljekare.

Što se hoće da dokaže sa Jukićevim ludilom? Da su Hrvati marva, nesposobna da se opre ikakvom krotanju!

Kao internacionalni socijalisti, otvoreno i jasno kažemo što je narodni interes, a ovo naše pisanje neka bude pljuska onim

otračbeničkim gubicama koje sramote narod i kompromituju narodnu čast i njegov interes.

Nesvijesnici! Ko se ne osjeća čovjekom, ne mora da i drugoga prikazuje nečovjekom! Nesvijesnici!

Političke delikvencije fratara politikanata.

Mi socijalni demokrati poštivamo sva iskrena uvjerenja, bilo politička ili vjerska, stupamo u boj protiv svih stranaka, sa našom kritikom nikoga ne štedimo, ali u tim borbama uvijek postavljamo načelo protiv načela, program protiv programa, ideju protiv ideje. To zahtjeva poštenje od svih političkih stranaka, a gdje takova poštenja nema, mi svejedno ne odalečujemo se od tih načina borbe, jer smo tvrdo uvjereni da je budućnost, naša, da ćemo pobijediti sve protivnike —; ne odričemo se iskrenih načina borbe jer smo poštteni, jer su poštteni naši ciljevi, jer moramo naše mase tako uzgojiti, e da se stvori takav javni moral po kome bi se lakše skreditirali oni protivnici koji bi sa podlim, razbojničkim i protudruštvenim sredstvima htjeli da se bore ma protiv koga.

Htjeli bismo neuskratiti rešpekt i naziv stranke pravaškoj organizaciji u Dalmaciji, ali na političkom polju ona do sada nije bila nego eksponat truleža, trulež koji zarazuje do čega dopre, banditi kojima ništa nije sveto samo da bi se dograbili časti, položaja i upliva.

Ta odvratna svojstva markantna su oznaka pravaštva od kako su se identificirali sa klerikalizmom, antisemitizmom, velikoaustrijanštinom, od kako su popovi i fratri identifikirani sa vjere sa klerikalizmom a jedno i drugo sa pravaštvom.

Od jedne radikalno nacionalne stranke, pravaštvo se je pretvorilo u pogibeljno reakcionarno sredstvo, u cimer, firmu izliku, u pokrivalo svake političke delinkvencije, od koje se niko više ne osjeća siguran: ni pojedinci, ni skupine, ni stranke, niko!

Da je to tako svjedoči nam parnica koja se ovih dana vodila u splitskoj sudnici protiv dva sinjska probisvijeta, nekog Arića i jednog seljaka, obojica potkupljene žrtve fratara sinjskoga samostana.

Šta uradiše? Šta uradiše nije baš jasno kao sunce, kao što ne može nikada da bude jasno ono što se radi izmegju zidina pod kojima se je vazda kovala nesreća ljudima i narodima.

Jave se fratrima dva apašeja sinjska, Arić i Pandža, i „odadu“ im tajnu da su oni od njihovih protivnika uz bogate napojnice primili naredbu da ubiju fratra Y, liječnika X i kojemudragovića Z. Na osnovu toga fratri prikazaše tužbu. Državno odvjetništvo dade pohapsiti osumjenike, u Sinju doleti i sudac istrazitelj, koji, nakon negativnih rezultata na štetu optuženika, povuče optužbu koja je teretila dem krate i naredi da se pohapse Pandža i Arić koje stavi pod optužbu zbog potvorenja protiv sigurnosti časti prijašnjih optuženika.

Jasno je ovo: fratri su potkupili okrivljenike da „odadu“ urotu koja bi kompromitovala i preko optuženičke klupe uništila vjerenje i nepočudnije protivnike. Ali mjesto demokrata sada sjede na klupi

sramote nebrojivi apašeji, koje svak smatra zvaničnim zastupnicima političkog morala samostana sinjskog.

Mi se svemu tome ne čudimo. Takova vrst borbe je normalna pojava kod popova i fratara, klerikalaca uopće. Oni neće da pobijede protivnike, oni hoće da ih nestane: nož, otrov, kleveta, denuncija, potvora, krivo svjedočanstvo — to je dobro, uzvišeno i opravdano na temelju njihovog vjerskog morala.

Naivni i nepokvareni katolici će se pitati: „Ima li Boga“ — „A duša kod te“ — „Kako se ne boje sudnjeg dana“ — „Mante se! Vjera, moral, teologija nalaze im da tako rade za spas duša naših, za dobro vjere, u slavu Svemogućega Boga Spasitelja! Uzalud bi se mi ljutili i zgražali zbog njihovih nedjela, kada su oni sigurni da rade svoju dužnost, da im sve to neće pasti na dušu, nego da su to mile preporuke i najbolji certifikati da im Sv. Petar otvori najpripravnije nebeska vrata i da od Boga dobiju osobito odlikovanje!“

Ovo nisu fraze. Čitajte moralnu teologiju Sv. Alfonsa, jezuita Escobara, Guria te poslanice raznih pokojnih svetih otaca, pa ćete se uvjeriti da su fratri politikanti, oboružani teološkim naukama, sa prepunim blagajnama, sa neukim pukom koji im je pokorno političko stado, pomoću natražnih vlada koje trebaju pomoć klera — u stanju da izvedu najogavnija i najnečovječija djela.

Nedavno u Italiji i štampa i Parlament morali su se pozabaviti sa dva takova slučaja.

Svemogućii pop i klerikalizam svakoga je u gradu zarobio i ponizio bio. Na putu mu je stajao jedan čovjek nepokvaren, jak, a poštol istine, zalog sjajne budućnosti za narod: učitelj. Mračna tužba ga stigne i makne s mjesta, biva: optužen bude da je oskrvnuo jedno dijete. Dijete tvrdi otvoreno da je učitelj auktor tog gadnog čina (Osuda i izgon iz škole pravedna čovjeka bila je logična posljedica ove afere). Ali revizija procesa uspostavi jasno i nesumnjivo da je dijete usiljeno bilo da tuži učitelja i da ga krivim svjedočanstvom uništi!

Drugi skoro isti slučaj desio se na štetu jednog načelnika, da bi ga moralno uništili kao protivnika popova. Na sudu i sredstvom štampe dokazala se potvora popovska.

Ko se više osjeća sigurnim, ko zna šta mu sutra mogu da skuju izbludnjeli i marni fratri politikanti.

Protiv takove ludožderske azdaje nema nego jednu radikalno sredstvo: raskuženje ljudske savijesti od infekcije klerikalizma i nadripatriotizma, da se u njoj ne tove i ne množe takovi papajci. Hoće se srčane slobodoumne, protuklerikalne, socijalističke agitacije, da svak vidi što se sve radi u ime Boga, Gospe, Isukrsta, crkve i vjere; — da se neuki narod osvjeđoči kako se razni apašeji plaćaju sa novcem koji t bože služi sv. Anti i dušama od purgatorija, dok u stvari svojim novcima daju fratrima sredstva da truju svijet, subvencionišu jednu veliku pogibelj u ljudskoj družbi, koja je prijetnja svakoj osobi koja hoće slobodno da misli, djeluje i živi.

Čuvajte se fratara i klerikalizma! Fratri i popovi su socijalna pogibelj protiv koje

svak mora da ustane i da se brani. Kad opazite popa ili fratra znajte da je opasan i svega kadar; — izbjegavajte ih i prognite.

Socijalistička pobjeda.

U Beču, u trećem okružju, bila je ovih dana izborna borba za Carevinsko vijeće, u koju su učestvovali socijalisti i kršćanski socijali. Ovaj mandat ispražnjen je s naše strane: svak će se sjećati one nesreće koja je zadesila pokojnog druga zastupnika Silberera povodom preuzetih putovanja po alpama koncem prošle zime.

U nama živi još jedna uspomena, koja je spojena sa izčeznućem druga Silberera. A ta je ona podla hajka i osumnjičenja kršć. socijala koji su u svijet turili na više strana vijest da je drug Silberer izmislio svoju smrt (jer onda još nije bio pronagijen budući za nekoliko vremena bio pokriven snijegom) da bi utro sebi put, jer da je defraudirao novac bečkih pekara koji mu je bio povjeren.

Zamislite kako su morali izgledati ti „kršćani“ kad je bila nagjena lješina druga Silberera i kad se je revidirala blagajna pekarske organizacije koja je dokazala da je Silberer čist ko sunce jarko?

Njegovom smrću ostao je ispražnjen mandat trećeg okružja. U nekadašnjim izborima ogleдалa se je i opet naša stranka sa kršć. socijalnom, kao i prije, i to socijalistička stranka u ličnosti druga Müllera a protivnička u Prohaski, koji je u izborima 1911 rekao da je Silberer pobijedio, ali da socijalisti ne mogu biti duga života u tom kotaru, koji je slučajno, kao plamen od slame buknuo, a koji će se odmah stišati. Mislili su dakle da je ovoga puta njihova pobjeda sigurna.

Prvi dan borbe nije dao definitivnog rezultata. Bio je s toga potreban uži izbor.

Uži izbor obavio se je dana 1 oktobra a svršio je s pobjedom na korist socijalističkog kandidata koji je dobio 8214 glasova prema 7164 predanih za klerikalca.

Ova pobjeda vidni je znak progressa naše stranke, i dokaz evolucije u pravcu antiklerikalizma bečkog svijeta, koji je, kao i naš, do malo vremena nazad, slijepo slijedio klerikalne demagoge.

Mi i organizacije.

Ko je vidio bilo koju našu manifestaciju, naš istup, naš pokret, bit će pomislio — i to punim pravom — da je radnički pokret u Spljetu jako razvijen, kristalizovan, discipliniran, uzoran. Povorka Prvog Maja je ogromna, veličanstvena. Naše manifestacije su takove, da se njih nebi postidio ni koji veći i razvijeniji grad.

Nego, zadajmo za čas u bitnost, u strukturu našeg pokreta. Kakove su naše organizacije? Ne ćemo reći, da su one samo na papiru, da su kod nas one samo formalne; to ne. Organizacije opstoje, funkcionišu, ali nisu izgrađene, potpune. A tu i leži svo zlo, svi nedostaci. Naše organizacije tek životare; neke kô da su zaražene tuberkulozom. Kad smo se već jednom dotakli ovoga, ne će biti zгорега, ako ispitamo, koji su uzroci da naše organizacije — paralelišući sa našim pokretom — slabo napreduju. Prvi uzrok leži u upravama, koje su odgovorne za svo zlo, za sve naše

nevolje. Nećemo i ne smijemo reći, da sve uprave i svi upravitelji ne vrše svoju dužnost, jer ih ima, koji zdušno i svojski vrše nametnutu im dužnost; no to su već iznimke. Većina je onih, koji ne vrše svoju dužnost onako, kako bi morali. Ove potonje dijelimo u dvoje: u one, koji to ne znaju i u one, koji to ne će. Prve ne krivimo; nemaju sposobnosti, nijesu školovani; nedozreli su. Druge krivimo, jer oni to znaju, a ne će. Drago im je, što su izabrani u upravno tijelo, jer oni to drže — tako nam se čini — nekom počasti. Primaju se časti, ali se ne primaju dužnosti. I dogodi se tako, da jedan, pošto je izabran, ne poviri više u dom. Ovakove su individue samo na štetu našeg pokreta. Ne vrše propagandu, ne brinu se ni najmanje oko toga, kako bi svoju organizaciju ojačali, učvrstili, ne sazivlju strukovne skupštine, ni dogovore, ne prisustvuju sjednicama, ukratko, ne obavljaju ništa. Ovakovi ljudi nijesu socijalisti, borci, nego apatične, umišljene, mlohavе figure, koji uživaju samo u tome, što rapresentuju upravu. To su naši neprijatelji a ne naši sudrugovi.

Sad će svakome biti jasno, da kraj naših ovakovih upravitelja radnička stvar ne može napredovati i ići dobro. Pošto je prvi preduvjet dobrom napredovanju dobra, svijesna, radina uprava, to se nije čuditi, što su neke struke — kao željezničari i bojadisari — izgubili svoju jakost, svoju moć, svoju organizaciju. Ima strukâ, koje još nijesu obuhvatile sve radnike: zato još ima krumira, izdajica. Ne poduzimlje se ništa, da ih se privede u organizaciju, i da tako i oni pokažu svoju solidarnost u svakom pokretu s ostalim organiziranim drugovima. Našim drugovima drvodjelicima i zidarima, pa i ostalim nećemo dati za primjer Polu, ili Trst, nego Zadar, gdje radnik ne dobije zarade, ako nije organiziran. Ne valja se ograničiti na naš rad, nego proširiti svoju djelatnost i dalje po drugim manjim gradovima, jer svugdje ima potištenih, gladnih, izrabljenih. Ako smo, svijesni, ako smo socijaliste ne samo iz klasnog nagona, nego iz uvjerenja, onda se moramo latiti posla, jer nema danas nijednog, pa ma i površno osviještenog radnika, koji ne čuti u sebi polet, volju za rad. Psihološki je nemoguće biti pasivan i biti socijalist uvjerenja. Kad smo uvjereni, svijesni, onda i sama duša traži rada, jer u radu nalazi zadovoljstva, utjehe; osjeća snagu za borbu protiv današnje robije.

Svi mi moramo raditi, brigati se za dobro svoje stvari, niko od nas ne smije mirovati, a upravitelji pogotovo ne. Rad će nam biti spas, rad je srestvo naše pobjede i našeg oslobogjenja. Završimo. Organizacija nam je sve. Organizacija nek nam bude uvijek na pameti. Radimo oko osviještivanja naših zalutalih drugova, kako bi i oni bili s nama skupa. Ako budemo ovako činili, činit ćemo dobru praktičnu socijalističku agitaciju.

Patriotsko vaspitanje u školama.

Kao i religija, ni politika ne bi trebala imati mjesta u školi. Politika je sukob mišljenja, to je borba mišljenja, to je borba interesa, stranačka svadja i hrvanje oko vlasti. Naše su škole postale trkališta političke demagogije. Samo što politika ulazi u školu obučena u odjeću patriotizma i nacijonalizma. Vaspitanje za patriotsko i nacijonalno osjećanje smatra se kao jedan od najvažnijih zadataka od naših škola. I kao najzgodnije sredstvo da

se u ovome pravcu postigne uspjeh, upotrebljava se istorija.

Istorija koja se u našim školama predaje nije ni u kom pogledu prava nastava istorije, već jedan skučen, više ili manje bez vrijednosti surogat. Djeci se ne predaje kakva istorija kulture ili istorija svijeta, koja bi pokazala da sve što se dogagja produkt je prirodnom nužnošću uslovljenog razvića koje bi učenika dovelo do svijesti o jednakosti ljudske sudbe i težnja njegovih: te da se na taj način kod njih razvije svijest o solidarnosti ljudskih interesa.

Megjutim ovako kljukaju omladinu kojekakvim nacijonalno - šovinističkim ratnim dinastičnim istorijama, izučavanjem na pamet gotinadatumâ, bitka i patriotskih svetkovina, i nekoliko anegdota mizerne i tendenciozne sadržine, koje nemaju nikakvog drugog cilja do obožavanja vladalačkih kuća i raznih visokopoloženih porodica. Cijela istorija svijeta okreće se oko kraljeva i ratova.

Navešćemo i nekoliko primjera iz *krvave i ubilačke poezije* koju zanosom deklamuju u školi naša djeca:

Trube sviraju, zastave se viju:
Marš, marš, u ime božje!
Udri, ubijaj, sjeci, kolji,
Obaraj dok sve ne padne!

ili: Nema ljepšeg lova nego strijeljati
dušmana,
I sjediti na kurjakovu tragu!
Ubi ga! A sud svijeta neće
Pitati: zašto si to činio.

Da se ovako ne vaspitavaju djeca, odakle bi se inače mogao dobiti podesan materijal za kasarne? Učitelj dresira a podoficir diriguje.

Drug Libkneht je imao potpuno pravo kada je jednom prilikom uzviknuo: *Narodna škola je pripremna škola kasarne*, a kasarna produžna škola narodne škole.

Socijal-demokratska stranka.

Socijal-demokratska stranka nije stranka fantazije nekakvih agitatora ili ljudi rgjavih namjera, kako to rado tvrde naši protivnici. Ona je izazvana cijelim životom koji nas okružava, cijelim ekonomskim razvitkom društvenim. To što ona propovjeda, nije izmišljotina, nije besmisleno, nije sanjanje, već je sve to osnovano na dubokom izučavanju istorije, na proučavanju savremenog kapitalističkog društva. Otac toga učenja, po pravu, smatra se Karl Marks, po čijem se imenu socijal-demokrati nazivaju *marksisti*.

U svim zemljama zapadne Evrope, u Sjevernoj Americi, Japanu. — rječju svuda gdje postoji kapitalistička proizvodnja, postoji i *socijal-demokratska stranka*.

Socijal-demokratska je stranka — stranka radnička, *proleterska*.

Kako su interesi radnika svih zemalja istovjetni, to su i program socijal-demokratskih stranaka u Švajcarskoj, Njemačkoj, Japanu i Dalmaciji vrlo bliski jedan drugome. Taljevi kojima teže francuski ili njemački socijal-demokrati, isti su koji i u ruskih ili japanskih socijal-demokrata.

Eto zašto proletarijat svih zemalja u stvari obrazuje jednu *megjunarodnu socijal-demokratsku stranku*.

Radionica gora od tamnice.

Rudar: Ivan Spahija pušten je iz zatvora. On je zaslužio haps, no pri svem tom teško je to biti zatvoren i dan i noć u toku toliko godina?

Socijalista: To je istina, do duše. Ali, da li je tvoja „sloboda“ prijatnija?

R: Ti hoćeš da se šališ?

S: U koje doba otpočinješ i svršavaš rad?

R: Otpočinjem još dok gore lampe, mnogo prije sunca; a izlazim tek pošto na zemlju pane mrak.

S: Ti provedeš, znači, dan pod zemljom kao krtica, i nigda ne vidiš sunca.

R: Vigjam ga negjeljom i u neradne dane; ali kad u kući nema hljeba ni za jedan zalogaj, za mene tada sunce ne postoji, jer moram da idem pod zemlju za koru hljeba.

S: Utamničeni nisu dužni da se odriču sunca za radi hljeba; radio ili ne, hljeba ima uvijek. Znaš li da je njegov dan kraći od tvoga? On ustaje kasnije od tebe a leže ranije; on se ne straši od eksplozije rudarskoga gasa, nit od zubaca mašinskih kao radnici. Osim brige da platiš kruvara, imaš li još šta?

R: Imam još starati se za plaćati najam stana.

S: Utamničeni stanuje besplatno; izvjesno bolje i udobnije od tebe i tvoje porodice. On nema nikakve brige, država se stara svačim što mu treba: kvartiroj, odjelom, hranom, pranjem, osvitljenjem, svačim... Koliko si uekonomisao?

R: Jesi li pri sebi — šta me pitaš.

S: Ivan Spahija je uštedio 1250 kruna, koji su mu novac dali kad je izašao iz zatvora.

R: Ho, pa to je bolje da čovjek ide u zatvor nego li u rudnici i radionici.

S: Pravo kažeš

R: Pa kako je to moguće?

S: Tamničarski je život težak; njih zatvaraju u ćelije, kao divlje zvijeri, ali je život radnički još teži. Država zatvara prestupnike da sačuva i obezbijedi gospodu, no ona ne misli da zaraguje od njihova rada, a to znači: nema interesa da ih napravi nesrećnijim nego što su; ali, s poslodavcima je već druga stvar: oni imaju puno interesa da radnike naprave nesrećnim. Svaki čas koji nam namegnu u dužini radnog dana i svaka para koju nam zakinu — desetačama oni pune svoje džepove; i koliko radnici više padaju u bijedu, u toliko su sve prinugjeniji da jeftinije prodaju svoju radnu snagu.

Bijeda radnička stvara bogatstvo gospode.

Bilješke.

Religija boga zlata i majke božje srebra.

Utjerivanje dobrovoljnih doprinosi za svetu stolicu, koji su prije 1870. dosizali do 7 milijona na godinu, a od 1870. unapred sve manje (najviše 11 milijona a najmanje 2 milijona i 200.000 lira) — od 1903. pa sve do danas Petrova stotica nije skupila nego samo 18 milijona. Smrtni udarac zadala joj je Francuska, koja je jedan put bila vrlo velikodušna u davanju dobrovoljnih priloga.

Hrist, koji je ljubio siromašne a prezirao bogate, bio bi zadovoljan kad bi vidio papa i njegov generalni štaf prisiljene skromno živjeti, mjesto kako sada u vaskošju žive. Ali popovi koji propovijedaju skromnost i siromaštvo za druge! — oni protestvuju protiv umanjivanja papinskih prihoda, jer je njihov bog zlato, a majka božja srebro.

Voze se u kočiji zlatnoj. Dijecezu Olmütz, u Moravskoj, zastupao je na internacionalnom kongresu u Beču njegov nadbiskup kardinal Bauer, praćen sa neizmijernim brojem manjih lopova po avancimentu od njega. Kardinal je uzeo učesća i u procesiji, tako zvanom euharističnoj, ali nije pješao, no je sjedio u kočiji, koja je bila sva od zlata, a za kojom je bilo upregnuto šestoro konja. A hrist je bos tamarao... da umre za svoje „sluge“ koji će se kasnije voziti u zlatnim kočijama!...

Šibenske vijesti.

Konferencija druga Haramine. Drug Haramina, koji sada boravi u Spljetu, održao je preprošle negjelje jednu konferenciju u našem „Savezu“, na koju su pristupili i pažljivo ga saslušali oni drugovi novajlije koji su imali veliku potrebu da im u živoj riječi bude prikazana nužda klasne radničke borbe.

Bude li odaziva i mara kod drugova, mi ćemo upriličiti više ovakvih konferencija iz oblasti socijalističke nauke.

Onima na poglavarstvu. Ima nekoliko činovnika na poglavarstvu koji su nas uhvatili puno na „ozub“, i koji takovo raspoloženje prema nama ne kriju ni pred kime.

Mi im dozivljemo u pamet da mirni načini i skladni odnošaji izmegju činovnika i stranaka koriste puno više od agresivnosti i arogancije. A da je ispravno ovo što pišemo, to će, produže li kako su započeli, uvigjeti i sami, ali ne bez izvjesnog kajanja što nam prije nisu povjerovali.

Sada nas uvjerava onaj drug koji je inspirisao ovu bilješku, da se ne radi o onima na poglavarstvu, nego o onome (ne plural) koji smatra svojom osobitom radošću kad može da ugrabi priliku pa da nas radi jedne formalnosti tuži sudu.

„Poštni rog“, organ organizovanih listonoša u Austriji, koji izlazi u Trstu, donosi više puta vijesti iz Dalmacije a osobito iz Spljeta. Čudnovato da Šibenski listonoše ne daju o sebi nikakvoga znaka. U koliko mi znamo i oni su organizovani, osim nekoliko matorih ljudi, koji su sebi špijunažom i nedozvoljenim djelima priskrbili neku čast i viši rang, pa sada ni iz solidarnosti neće da se organizuju.

Kad oni time nebi neizravno štetovali ostalim svojim kolegama, koji, da bome, trebaju velike pomoći i zaštite od organizacije — niko njih nebi spominjao; ali mi znamo da u jednoj maloj skupini kad trojica četvorica nisu organizovana, onda skoro sav pokret gubi svoju važnost i od borbe odalečuje one ljude koji imaju i volje i razloga da se bore.

Da bi ih megju listonošima ovjekovječili, evo im slavni imena: Bianchi, Zane, Mondini i onaj antipatični zadranić Dudek.

Svijesni listonoše, koji su organizovani, pa makar u rangu bili i niži od gore spomenutih, neka se klonu ovih izdajica. Jer rang ne čini čovjeka čovjekom, nego dobra svojstva i karakter.

A toga kod gore spomenutih ima u veoma maloj količini, kad ne znadu poštivati prva pravila pristojnosti i kolegijalne uzajamnosti.

Rat, kršćani i vatican.

U Libiji nastavlja se s klanjem. Dnevni ovi dana donose ove grozne vijesti: 1166 arapa i 75 italijana bijahu ubijeni u jednom samom okršaju.

Civilizacija je pobjedila! Pobjedila je ne samo radi heroizma vojnika, ma... morala je pobijediti jer... papa, namjesnik Isusov na zemlji, blagoslovio je (!) zastavu i oružje italijansku, želeći njima pobjedu.

Namjesnik jednog boga mira i ljubavi, koji blagoslivlje bratoubilačko oružje!

Čujmo sada šta su mislili prvi apostoli kršćanstva.

Tertuliano (god. 150–230 posl. Isusa). „Kako kršćanin može otići u rat a u vrijeme mira baviti se vojničkim poslovima, kad mu je to bog zabranio? Hrist, razoružavši Sv. Petra, htio je razoružati i sve vojnike. Kako može biti legalna jedna okupacija stečena sabljom, kad je Hrist propovijedao: ko se mačem bavi, da taj od mača gine?“

Lattanzio (u početku četvrtog stoljeća). Nema razloga da jedan čovjek ide u rat, kad je ona štetna za ljude i narode. Rušiti, razvaljivati, paliti i od ljudi slobodnih učiniti roblje — to ne pripada kršćanskoj nauci. premda to oni čine. Ali dokle?

Bugarski socijalisti protiv ratu.

Drug Wlasov ubijen!

Brzojavljaju „Zariji“ (organu slovenskih socijal-demokrata) iz Sofije da u utorak u večer naši drugovi prirediše pred kraljevskim dvorom bučnu i žestoku demonstraciju protiv rata.

Pristalice rata Bugarske prijestolice, na čelu koje se nalazi študenteria, organiziraše jednu protivdemonstraciju, izazivajući nerede.

Drug Wlasov, koji je bio organizator demonstracije protiv rata, bi nožem ubiven od jednog fanatičnog pristalice rata.

Svaki socijalista treba da čita, širi i kupi dobrovoljne doprinose za „CRVENI BARJAK“, za list koji je pisan za nj, koji se bori za sve potlačene i bespravne.

Onaj ko ispuni ovu dužnost taj može slobodno da kaže da je pravi socijalni demokrat; inače to nije. — Šta više, na smetnji je našem pokretu više neg od koristi. Jer na nj uzaludno računamo.

Jesi li se predplatio na „Crveni Barjak“?